

Landskabet

Soldaterskoven ligger på Abild bakke i et morænelandskab dannet under og efter næstsidsite istid. Terrænet er næsten fladt men hælder svagt mod syd og sydøst. De højeste punkter ligger derfor langs skovens nordrand. Jordbunden består mest af moræneler, der visse steder er overføjet med sand. Morænesandet findes især i skovens nordlige rand.

Kultur minder

"Zeppelinbasen" var en meget stor luftskibsbaser, og basens mest kendte bygning var dobbelthangaren TOSKA (D). Fundamentet er 242 meter langt og 73 meter bredt. Stedet hvor TOSKA lå, er i dag bevokset med bøg og ask, som blev plantet i 1946. TOSKA er det bedst bevarede fundament, og dets fire hjørnestolper er ryddet for bevoksning.

Nord for TOSKA ligger resterne af en brønd, der er fire meter i diameter (D). Brønden er delvis fyldt med betonklodser fra det ødelagte dæksel, men man kan stadig se den indvendige forring med kakler (se folderens forside).

Derudover findes der adskillige mere eller mindre synlige rester fra basen rundt om i skoven, bl.a. vandbeholdere, murede eller støbte grøfter, rørledninger og diverse metalgenstande.

Himmelbjerget (E) er en tidligere ammunitionsbunker, og Gashuset (F) var den tidligere varmecentral for basen.

En række lokaliteter er opkaldt efter kommandanter eller næstkommanderende på Tønder Kaserne, f.eks. Löwenstein stenen (G), som prydes af et indgraveret løvehoved, eller Officersstenen (H), hvor basens officerer yndede at blive fotograferet.

Museet viser zeppelinbasens korte periode fra 1914-20 og Tønder garnison fra 1920-2003. Udstillingen omfatter effekter fra 1. og 2. verdenskrig, samt kanoner, køretøjer og materiel fra garnisonen i Tønder. Museet har åbent lørdag og søndag fra kl. 11.00 til 16.00 i perioden 5. maj til 28. oktober.

Se mere på www.zeppelin-museum.dk

Velkommen til Soldaterskoven

Praktiske oplysninger:

Adgang til skoven: Området består af 3 skove – Soldaterskoven, Nørreskov og Hydroskoven. Fra Tønder by er der stiftorbindelse til hele skovområdet gennem de grønne områder syd for Soldaterskoven. Der er tre P-pladser ved Soldaterskoven (se kortet).

Vandreruter: Der er ingen afmærkede ruter i Soldaterskoven, men der er mange skovstier og -veje. Du må færdes overalt i skoven.

Handicapforhold: I skoven er anlagt en vandresti for svagtseende.

Primitiv overnatning: Der findes en primitiv overnatningsplads med shelter, grill- og bålplads (se kortet).

Ridning i skoven: Hvis du vil ride, kan du benytte de særlige ridestier, der er lavet i skoven.

Med hund i skoven: I Nørreskoven, syd for bækken, er der indrettet en hundeskov, hvor du må gå med hunden løs. Husk at den skal være under fuld kontrol. I de øvrige skovområder skal hunden føres i snor.

Yderligere oplysninger: Soldaterskoven administreres af Skov- og Naturstyrelsen, Vadehavet, tlf. 74 82 61 05, vadehavet@sns.dk Se også www.skovognatur.dk/vadehavet

● Soldaterskoven

Serien »Vandreture« er foldere over udvalgte naturområder. De kan fås på biblioteker og turistbureauer, samt ved indgangene til mange af områderne. Se også www.skovognatur.dk

Miljøministeriet Skov- og Naturstyrelsen

- forvalter statsejede skove og andre naturområder i hele landet
- tager ved driften hensyn til befolkningens friluftsliv, produktion af træ og beskyttelse af natur- og kulturværdier.

**Ved drift af skov- og naturarealerne
tilstræbes at skabe gode oplevelsesmuligheder**

Soldaterskoven

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Vandreture nr. 127

Skovens historie

Soldaterskoven er en ung skov. De første træer er plantet mellem 1. og 2. verdenskrig.

Under 1. verdenskrig var området hjemsted for "6. Marine-Luftschiff Detachment Tønder", der var en af det tyske kejserriges store marine luftskibsbaser.

Basen var en lille by i sig selv og næsten selvforsynende med alt. Der var bl.a. 3 luftskibshaller, et gasværk, vandværk og en flyverhangar. Syd for flyverhangaren var der landingsbaner for flyvemaskiner. I 1930'erne blev Zeppelin-basen ryddet. Det eneste der blev bevaret var flyverhangaren (A).

Området blev inddraget af militæret til øvelsesområde for Tønder Kaserne. Da der imidlertid hverken var skjul eller dækning på disse flade marker, blev der plantet ca. 15 ha fyr, gran og lidt løvtræ. Efterfølgende er der blevet plantet yderligere skov, så Soldaterskoven i dag er på ca. 225 ha.

Skov- og Naturstyrelsen overtog Soldaterskoven i januar 2003. Soldaterskoven, Nørreskoven og Hydroskoven er siden da lagt sammen, og det har skabt et rekreativt skovområde med direkte forbindelse fra beboelsesområderne i Tønder.

Skovens drift

Soldaterskoven drives efter naturnære principper. Det betyder bl.a., at skoven fornyer sig selv ved at træernes frø får lov at spire og vokse op til store træer. I løbet af de næste 80-100 år vil den nuværende nåleskov desuden være afløst af løvskov. Mod nordvest hvor jorden er mest sandet, bliver der primært plantet bøg. På de mere lerede og grundvandnære jorder vil egetræerne dominere. Overalt er der indplantet ask, kirsebær, lind, birk og forskellige buske. Af hensyn til dyrevildtet i skoven plantes holme af nåltræ og enkelte steder holme af kristtorn.

Den vestlige del af Soldaterskoven (B) har ligget uberørt i al den tid militæret har ejet området. I dag er arealerne indhegnet og de udlejes til kreaturgræsning, så de holdes lyse og åbne med spredt bevoksning. Den veludviklede kratskov mod syd får lov at udvikle sig på naturens egne præmisser. For at give ro til områdets raste- og ynglefugle friholdes området for stier.

I Soldaterskoven findes flere små vandhuller, hvoraf Klebergs Sø (C) er den største. Vandhullerne er anlagt, så de får masser af lys fra syd og sydvest. Det bidrager bl.a. til et varieret dyreliv, hvor især padder og krybdyr trives. Vandhullerne rummer mange muligheder for spændende naturoplevelser.

